

Džiaugiuosi, kad man tas vaidinimas baigėsi laimingai

Elvyra Žvirblienė
2013.01.21 22:30

KOMENTUOTI

tv3.lt

Z. Stankus (nuotr. asm. archyvo)

Populiarių knygų apie Afganistano karą autorius Zigmas Stankus apie šią šalį yra surinkęs tiek medžiagos, kad išeitų dar viena knyga, tačiau rašyti jis nebežada.

„Velniop, neberašysiu“

Afganistano karo dalyvis klaipėdietis Z. Stankus, niekada nieko bendra neturėjęs su kūryba, 1993 metais išgarsėjo kaip populiarios knygos „Kaip tampama albinosais“ autorius. Po keliolikos metų pasirodžiusi antroji jo knyga „Miražas“ buvo šluote iššluota iš knygynų lentynų.

Netikėtas populiarumas vyrui galvos neapsuko. Jis iki šiol pasišaipo iš šios savo avantiūros. Paprastas, tiesus, nebijantis nusikeikti Z. Stankus juokais save vadina profkininku ir neslepia turintis tik profesinį išsilavinimą.

Afganistano karo veteranas abi knygas parašė remdamasi tuo, ką patyrė ir išgyveno, kai 19 metų buvo paimtas į sovietinę armiją ir nublokštas į vieną žiauriausių to laikotarpio karų. „Rašymo procesas man atgrasus, o leidyba net žeminanti: sukiši metus darbo, o gauni statybininko mėnesio atlyginimą. Velniop, man jau gana“, – daugiau neberašyti žadėjo jis.

REKLAMA

Vis dėlto skaudi gyvenimo patirtis ramiai gyventi neleidžia. Klaipėdietis aktyviai dalyvauja Afganistano karo veteranų organizacijos veikloje, seka visus šioje šalyje vykstančius įvykius ir turi apie juos savo nuomonę.

Rašytoją įsivaizdavo kitokį

– **Kaip gimė jūsų knygos? - „Balsas.lt savaitė“ paklausė Z. Stankaus.**

– „Kaip tampama albinosais“ parašiau 1991-aisiais, kai susilaužiau stuburą. Tada turėjau marias laiko ir pamaniau, kad neverta tuščiai gulėti, galima parašyti. Nebuvo net minties, kad kada nors tai bus knyga, galvojau, šiaip duosiu vienam kitam mulkiui paskaityti, o tada jau atsakinėsiu į klausimus apie Afganistaną. Kad bent suvokimą turėtų, nes iki gyvo kaulo įgriso atsakinėti į absurdiškus klausimus. Daviau vienam paskaityti, kitam, o jie: „Žiauru. Negi galėjo taip būti?!“ Perskaitęs mano draugas Aleksas sako: „Nešam į „Vakarų ekspresą“, esi jaunas, įžūlus, išspausdins.“ Sakau: „Nekrėsk juokų, ir minties neturiu tokios, ir išsilavinimo neturiu.“

Kas yra rašytojas ir rašymas, turėjau kiek kitokį suvokimą. Aleksas vis tiek mane nuvilko į redakciją. „Vakarų ekspresas“ išspausdino visą tekstą. Dienraščio žurnalistai pradėjo mane raginti: „Leisk knygą.“

„Baikit, – sakau, – neturiu nei žalio suvokimo, nei fantazijos tam.“ Vieni patarė, kaip ką daryti, kiti – kaip pinigų spausdinimui surinkti. Taip ir išėjo knyga. Per dvejus metus išleidau tris tiražus, iš viso – 15 tūkst. egzempliorių. Prieš penkerius metus leidykla išleido dar, atrodo, 10 tūkst. egzempliorių.

REKLAMA

– **Ar tiesa, kad pirmąją knygą parašėte vos per porą mėnesių?**

– „Kaip tampama albinosais“ parašiau ekspromtu, per du mėnesius. Su „Miražu“ ilgiau vargau. Parašiau jį prieš šešerius metus. Prisimenu, tris dienas dirbu sode, tris dienas grįžęs rašau. Tokį režimą buvau nusistatęs: kai rašau, ilsiuosi nuo sodo, kai dirbu sode, ilsiuosi nuo rašymo. „Miražas“ taip pat buvo išleistas dviem tiražais.

Du skirtingi pasauliai

– **Kaip manote, koks istorinėje pasaulio atmintyje liks sovietų ir afganų karas? Kuo jis ypatingas?**

– Koks ten ypatingas... Elementari agresija kitos šalies atžvilgiu, ir tiek. Sovietai dar turėjo šiokią tokią, kad ir moralinę, teisę įsiveržti ten, nes vien per 1979 metus buvo 16 Afganistano vyriausybės prašymų dėl dalinių įvedimo, o dabartiniai atėjūnai į šią šalį ir to neturėjo. Jei socializmas Afganistane neprigijo, smarkiai abejoju, kad prigis kapitalizmas. Socializmas – labiau kolektyvinė santvarka, ji artimesnė bendruomeninį gentinį gyvenimą gyvenantiems Afganistano gyventojams. Ir tai viskas šuniui ant uodegos nuėjo.

Nereikia pamiršti, kad sovietai seniai padėdavo Afganistanui, keliasdešimt tūkstančių afganų mokėsi sovietinėse Uzbekijos, Tadžikijos ir panašiose aukštosiose mokyklose. Grįžę jie galėjo pasakoti Afganistane gyvenantiems uzbekams, tadžikams ir turkmėnams, kad žymiai geriau gyvena jų tautiečiai socializmo santvarkoje. Ir vis tiek šnipštas išėjo.

Demokratijai reikia subręsti. Ir Lietuvoje ne visiems dar įkandama, kas ta demokratija ir su kuo ji valgoma, o ten...

REKLAMA

Jei jau kalbame apie demokratiją, 1979 metais Afganistanas buvo demokratinė respublika. Su daugiapartinė sistema, rinkimais ir taip toliau. Šalį valdė Afganistano demokratinė partija, kurios prašymu tokie kaip aš ten ir atsidūrėme.

O JAV, Didžioji Britanija, Jungtiniai Arabų Emyratai, Pakistanas rėmė islamistų partijas. Tad tikrieji demokratijos gynėjai buvome mes. Juokauju, žinoma. Jokia demokratija ten net nekvepėjo. Ir dabar nekvepia.

– **Turbūt sekate įvykius šių dienų Afganistane. Kaip juos vertinate?**

– Taip, seku. Grįžęs ilgai laužiau galva, kas tai per šalis, nes gyvena ubagai kaip reta. Į tą savo ubagystę įsikabinę kaip į kažką ypač teisinga. Todėl pradėjau domėtis šios šalies istorija, papročiais, islamu. Esu surinkęs tiek Afganistano istorijos, kad iš to išeitų knyga. Tik po tiek metų, tiek visko perskaitęs supratau, kad darome didelę klaidą žiūrėdami į musulmonus per katalikiškų dogmų suformuotą pasaulėžiūros prizmę. Tai – visai kitas pasaulis. Nei jie geri, nei blogi, tiesiog kitokie. Lįsti į jų pasaulį prisidengiant socializmu ar demokratija yra neteisinga. Kartu tai – savų žmonių mulkinimas.

– **Kas jus tame kare labiausiai sukrėtė?**

– Velniai žino, niekada negalvojau, ką galėčiau išskirti. Absurdo teatras, ir tiek. Džiaugiuosi, kad man tas vaidinimas gana laimingai baigėsi.

Spektaklis kvailiams

– **Ką manote apie garsiausio teroristo Osamos bin Ladeną likvidavimą?**

– Tai greičiau pompastiškas amerikietiško stiliaus vaidinimas, noras pateisinti savo veiksmus prieš mus, mulkius, siekis parodyti, kad ką nors padarė. Iš tikrųjų – šį operacija patyrė visišką nesėkmę. Nekalbėčiau taip, jei nebūtų tekę pačiam dalyvauti ne vienoje panašioje operacijoje, tik žymiai kuklesnėmis sąlygomis ir priemonėmis, bet žymiai efektyviau ir greičiau.

REKLAMA

Jokios logikos. Elitinis specialiųjų pajėgų būrys šturmuoja namą su beginkliais žmonėmis, apie 20 minučių sprogdina vartus, viduje visus iššaudo ir praranda itin slaptą velniažin kiek kainuojantį malūnsparnį, kurio dalys slapta atsiduria Kinijoje.

Išvados elementarios: arba Osama bin Muhamedas bin Avadas bin Ladenas – toks visas jo vardas – seniai buvo nušalintas nuo vadovavimo grupuotei „al Quaeda“ ir kaip nebereikalinga figūra sunaikintas, arba jis seniai yra uždarytas ir kalinamas kokiame rūsyje norint išgauti informacijos.

Ta operacija – tik spektaklis mums, kvailiams. Jei O. bin Ladenas buvo tokia ryški figūra, pasakykite, kokia pasaulio žvalgyba, nenorėtų paimti jo gyvo ir išgauti visą informaciją? Jį nužudydamas nukerti ir palaidoji galingą informacijos srautą. Kariai gavo įsakymą sunaikinti, tai buvo akivaizdu.

Jei įsakymas būtų buvęs paimti gyvą, tokie profesionalai tikrai tai būtų padarę, tuo labiau kad nebuvo jokio pasipriešinimo.

Kažkas čia ne taip. Gal tiesa paaiškės po kokių 50 metų, o gal niekada nepaaiškės. Pateikta versija manęs neįtikina. Greičiau jau, kaip sakė pranašas Mohamedas, karas – tai melas. Jei to reikia, meluok. **TIK FAKTAI**

Įkarą Afganistane buvo išsiųsta 5 tūkst. karių iš Lietuvos. 96 iš jų žuvo, 98 liko neįgalūs. Kiek sužalotų likimų, suskaičiuoti neįmanoma.

Z. Stankus Afganistano kare dalyvavo nuo 1979 metų gruodžio 25-osios iki 1981-ųjų birželio pradžios.